

Õiguskantsler

Edgar Savisaar
linnapea
Tallinna Linnavalitsus
lvpost@tallinnlv.ee

Teie nr

Meie 09.09.2013 nr 7-5/121000/1303859

Ettepanek Viipekeele tõlketeenuse korraldamine Tallinnas

Austatud Edgar Savisaar

Teile teadaolevalt pöördus minu poole avaldaja seoses Tallinna kurtidele osutatava viipekeele tõlketeenuse korraldusega. Täpsemalt palus avaldaja mul hinnata, kas Tallinn on käitunud kooskõlas põhiõiguste ja –vabaduste tagamise põhimõttega, kui on Tallinna kulul viipekeele tõlketeenuse saamise tingimuseks seadnud teenust vajava puudega isiku täisealisuse. Lisaks palus avaldaja mul hinnata, kas põhiõiguste ja –vabaduste tagamise põhimõttega on kooskõlas see, et Tallinna kulul saab viipekeele tõlketeenust üksnes isiklikuks asjaajamiseks ning seda ei võimaldata linna kulul saada isiku valitud kohas.

Teatan Teile, et analüüsinud avaldusalust asja, jõudsin seisukohale, et **viipekeele tõlketeenuse sihtgrupist alaealiste kuulumispuudega Tallinna elanike väljajätmisel pole Te järginud võrdsuspõhiõigust.**

Seepärast panen Teile ette võimaldada viipekeele tõlketeenust ka alaealistele kuulumispuudega isikutele. Tallinna kulul osutatava viipekeele tõlketeenuse korralduse ümbervaatamisel palun Teil tõlkesituatsioonide loetelu väljatöötamise kaasata lapsed.

Lisaks palun Teid, et teeksite alaealistele kuulumispuudega tallinlastele teatavaks, millistes olukordades on neil õigus taotleda viipekeele tõlketeenuse osutamist Tallinna kulul nende vanemate/eestkostja/tegeliku hooldaja ja kogukonna teadmata.

Ühtlasi teatan, et ma ei tuvastanud, et piirates Tallinna kulul tõlketeenuse saamist üksnes isikliku asjaajamisega ning jättes viipekeele tõlgi sõidukulud tasumata, oleksite käitunud vastuolus põhiõiguste ja –vabaduste tagamise põhimõttega.

Järgnevalt selgitan Teile põhjalikumalt, kuidas ma sellistele seisukohtadele jõudsin. Selleks toon välja menetluse aluseks olevad asjaolud ja menetluse käigu (I), esitan korralduse vaidlustatud osad (II) ning seejärel põhjendan oma seisukohta täpsemalt (III).

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

I Asjaolud ja menetluse käik

1. Sotsiaalhoolekande seaduse (edaspidi SHS) § 26 lg 1 p 1 järgi loob valla- või linnavalitsus puuetega isikutele teiste inimestega võrdsete võimaluste tagamiseks, nende aktiivseks osalemiseks ühiskonnaelus ja iseseisvaks toimetulekuks võimalused puudest tingitud takistuste vähendamiseks või kõrvaldamiseks mh tõlketeenustega. Sama paragrahvi teise lõike järgi korraldab valla- või linnavalitsus abi vajava puudega isiku toimetuleku sotsiaalteenuste osutamise, sotsiaaltoetuste maksmise, vältimatu sotsiaalabi ja muu abi osutamise teel.

Tallinna Linnavalitsuse 11.08.2010 korralduse nr 1215-k „[Sotsiaalteenuste nõuded](#)” järgi on viipekeele tõlketeenuse sihtgrupiks täisealised puudega isikud, kelle elukohana on rahvastikuregistrisse kantud Tallinn ja kes on keskmise, raske või sügava kuulmispuudega ning vajavad suhtlemisel viipekeele tõlki. Korraldus märgib tõlketeenuse sisuna isiklikus asjaajamises kasutatava viipekeele tõlketeenuse ning teenuse finantseerimise põhimõttena viipekeele tõlketeenuseks ettenähtud vahenditest tõlgi töötasu ja teenuse koordineerimise tasumise.

Isikliku asjaajamise all mõistab Tallinna Linnavalitsus

- 1) tõlkimist tervishoiuasutustes,
- 2) puudest tingitud asjaajamist,
- 3) asjaajamist ametiasutustes,
- 4) perekondlikku asjaajamist,
- 5) asjaajamist teenindusasutustes,
- 6) tõlkimist õigusalasest asjaajamises,
- 7) koolitusi,
- 8) koosolekuid,
- 9) telefonitõlget,
- 10) kirjalikku tõlget.

2. Tallinna ja Harjumaa Kurtide Ühing palus mul kontrollida Tallinna Linnavalitsuse tegevuse põhiseaduspärasust osas, milles Tallinna korraldatud viipekeele tõlketeenuse

- 1) sihtgrupist on välja jäetud alaealised,
- 2) sisu on piiratud üksnes isikliku asjaajamisega,
- 3) osutamist ei võimaldata kohas, kus isik seda vajab.

3. Võtsin avalduse menetlusse ning asjas täieliku ülevaate saamiseks palusin asjas seisukohta Sotsiaalministeeriumilt ja Teilt. Seejuures palusin Sotsiaalministeeriumilt seisukohta kohalikul omavalitsusel lasuva kohustuse kohta luua võimalusi puudest tingitud takistuste vähendamiseks viipekeele tõlketeenusega ning korraldada teenuse osutamist. Teilt palusin teavet Tallinnas viipekeele tõlketeenuse korraldamise ning rahastamise aspektide kohta.

4. Sotsiaalministeerium selgitas mulle, et SHS § 26 lg 1 punktis 1 sätestatud kohustuse täitmisel on seadusandja jätnud kohaliku omavalitsuse otsustada, millistel tingimustel viipekeele tõlketeenuse kättesaadavust soodustada. Nii ei ole seadusandja kohalikele omavalitsustele ette kirjutanud, kuidas tõlketeenuse osutamise üle otsuseid teha. Piiratud ressursside olukorras lähtutakse teenuste pakkumisel esmalt esmatasandi vajaduste ehk eluliselt tähtsate vajaduste rahuldamisest. SHS § 26 lg 2 järgi ei ole kohalikul omavalitsusel õigus abivajavat isikut abita jätta, kuid samas saab kohalik omavalitsus valida oma parima äranägemise järgi selle meetme, mis konkreetsele isikule kõige rohkem sobib ja teda abistab. SHS § 26 lg 1 p 1 ega SHS § 26 lg 2 ei kohusta kohalikku omavalitsust tõlketeenust omal kulul võimaldama.

5. Töite välja, et kohalikule omavalitsusele antud otsustusõigusest lähtuvalt on viipekeele tõlketeenuse rahastamise tingimuste kehtestamisel piiratud vaid täisealiste puudega isikutega, et parandada nende toimetulekut tavapärasel keskkonnas iseseisvalt elades. Sotsiaalteenuste korraldamisel lähtub kohalik omavalitsus eelarvelistest võimalustest, millest tulenevad piirangud osutatava teenuse mahule. Tallinna kulul osutatakse kuulmispuudega isikule viipekeele tõlketeenust üldiselt kalendriaasta piirsumma täitumiseni.¹ Teenusele suunamist eraldi haldusmenetlusena ei toimu ning iga isiku teenusvajadust individuaalselt ei määratleta. Tõlketeenuse eest tasub Tallinn teenuse osutajatele nende arvete alusel, arved esitab teenuse osutaja oma hinnakirja alusel. Teenuse osutamise koha valib teenuse tarbija ning linnaeelarvest tasutakse vaid viipekeele tõlketeenuse eest, mistõttu teenuse osutamise kaasnivad täiendavad kulud hüvitab teenuse osutajale teenuse tarbija.

Isikliku asjaajamisena nimetatud tõlkesituatsioonide loetelu on koostanud Eesti Kurtide Liit (kaasates Tallinna ja Harjumaa Kurtide Ühingu ja tõlketeenuse osutajad), need on sisustatavad piisavalt mitmekesiselt ning katavad enamiku võimalikest tõlkesituatsioonidest.

Teenuse tarbijatena sobivad täisealised isikud, kellele on määratud kuulmislangusest tulenevalt puude raskusaste. Seda põhjusel, et kuulmispuudega alaealised võivad vajada viipekeele tõlketeenust küll täisealiste isikutega samalaadsetes situatsioonides, kuid vajaliku tõlketeenuse korraldab või alaealist esindab tema ülalpidaja/seaduslik esindaja.² Seda öeldes selgitasite juurde, et olete kaalunud võimalust tulevikus pakkuda tõlketeenust Tallinna kulul ka 16-18-aastastele. Tunnistasite, et alla 18-aastastel võib tekkida vajadus saada Tallinna kulul tõlketeenust vanema teadmata. Sellega seoses märkisite, et erakorraliste situatsioonide lahendamine on mõeldav juhtumipõhiselt Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti ning Eesti Kurtide Liidu koostöös.

II Analüüs

6. Avaldusaluses asjas on küsimus, kas Tallinna Linnavalitsus käitus kooskõlas põhiõiguste ja –vabaduste tagamise põhimõttega, kui jättis viipekeele tõlketeenuse sihtgrupist välja lapsed. Lisaks vajab vastust küsimus, kas Tallinna Linnavalitsus võis piirata tema kulul viipekeele tõlketeenuse saamist üksnes isiklikuks asjaajamiseks ja jätta katmata viipekeele tõlgi transpordikulud. Neis küsimustes seisukoha võtmiseks selgitan asjassepuutuvast osast kõigepealt põhiseaduse § 12 ja § 28 lg 4 sisu (p-d 7 ja 8) ja sotsiaalhoolekande seadusest tulenevat (p-d 11–13). Seejärel vastan konkreetsemalt esimesena tõstatatud küsimusele (p-d 15–24). Pärast seda käsitlen viipekeele tõlketeenuse korraldamise põhiseaduspärasust osas, milles tõlketeenuse rahastamine on piiratud isikliku asjaajamisega ja tõlketeenuse rahastamine ei kata viipekeele tõlgi transpordikulusid (p-d 25 ja 26).

Põhiseadus

7. Eesti Vabariigi põhiseaduse (edaspidi PS) § 12 sätestab võrdse kohtlemise põhimõtte, mille järgi ei või kedagi³ ja olenemata eluvaldkonnast⁴ põhjendamatult⁵ erinevalt kohelda. Samuti

¹ Viipekeele tõlketeenust sai 2012. aastal Tallinna kulul 96,80 euro eest.

² Selgitasite, et raha vähesuse tõttu tuli teenuse saajate ringis teha optimaalseid valikuid. Eeldasite, et alaealiste toimetulekut sõltub nende seadusejärgsetest ülalpidajatest. Selles osas järgite enda hinnangul sotsiaalhoolekande põhimõtet, mille järgi vastutab isik enda ja oma pereliikmete toimetuleku eest. Leidsite, et kuulmispuudega laste vanemad peaksid leidma vajadusel ise raha oma laste viipekeele tõlgi kulude katmiseks.

³ RKPJKo 01.10.2007, nr [3-4-1-14-07](#), p 13.

tuleneb sellest sättest keeld kohelda faktiliselt erinevates olukordades olevaid inimesi meelevaldselt teiste inimestega sama standardi järgi. Seega on põhiseadusandja mõõnnud, et inimesed võivad olla erinevates olukordades ning leidnud, et võrdseid tuleb kohelda võrdselt ning erinevaid erinevalt. Olukordade erinevust ja inimeste võrdse kohtlemise vajadust on seadusandja mõõnnud ka PS § 28 lõikes 4, millest tuleneb riigi ja kohalike omavalitsuste kohustus tagada puuetega inimeste suhtes eriline hool. „Eriline hool” tähendab selle sätte mõttes, et riik ja kohalik omavalitsus peavad rakendama meetmeid, et puuetega inimestel oleks faktiliselt võimalik oma põhiõigusi ja -vabadusi võrdselt teistega realiseerida.

8. PS § 28 lg 4 jätab riigile ja kohalikule omavalitsusele laia kaalutusõiguse, milliseid meetmeid rakendada. Riik ja kohalik omavalitsus pole aga oma otsustuses, milliseid meetmeid ja kelle suhtes rakendada, siiski päris vabad. Nimelt seovad neid Eestile siduvad rahvusvahelise õiguse aktid⁶ ning PS §-st 12 tulenev võrdsuspõhiõigus. Nii peavad riik ja kohalikud omavalitsused tulenevalt PS §-st 12 ning ÜRO puuetega inimeste õiguste ja lapse õiguste konventsioonidest ning parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalharta tagama puuetega inimestele võimaluse realiseerida põhiõigusi ja -vabadusi sõltumata nende vanusest. See tähendab, et puuetega inimeste põhiõiguste ja -vabaduste realiseerimise tagamiseks kasutusele võetud meetmetele on õigus ka puudega lapsel. Kõnealuste meetmete kohaldamisel puudega lapsele tuleb arvestada puuetega inimeste õiguste konventsiooni art 3 punktiga h, artikliga 7 ning lapse õiguste konventsiooni artiklitega 2, 3 ja 23. Neist sätetest tuleneb, et puudega lapsele tema põhiõiguste ja -vabaduste realiseerimise tagamiseks kasutusele võetud meetmed peavad lähtuma lapse parimatest huvidest, olema tema puudele vastavad ja eakohased.⁷

9. Võrdse kohtlemise peab PS § 14 järgi tagama ka kohalik omavalitsus, olenemata sellest, kas tegemist on vabatahtliku või kohustusliku ülesandega.

10. Järgnevalt kirjeldan, kuidas on seadusandja reguleerinud tõlketeenuse osutamist (p-d 11-13).

Sotsiaalhoolekande seaduses puuetega inimeste ühiskonnas kohanemiseks ette nähtud meetmete rakendamine

11. Seadusandja on sotsiaalhoolekande seaduses (edaspidi SHS) täpsustanud kohaliku omavalitsuse ülesandeid puuetega isikutele teiste inimestega võrdsete võimaluste tagamiseks, nende aktiivseks osalemiseks ühiskonnaelus ja iseseisvaks toimetulekuks. Muu hulgas on seadusandja SHS § 26 lg 1 punktiga 1 kohustanud valla- ja linnavalitsusi looma tõlketeenustega võimalusi puudest tingitud takistuste vähendamiseks või kõrvaldamiseks. Järelikult on viipekeele tõlketeenusega puudest tingitud takistuste vähendamise või kõrvaldamise võimaluse loomine seadusest tulenev valla- või linnavalitsuse kohustus.

12. Nähtuvalt SHS § 26 lg 1 punktist 1 on valla- või linnavalitsus vaba otsustama, millisel moel luua tõlketeenustega võimalusi puudest tingitud takistuste vähendamiseks või kõrvaldamiseks, et tagada puuetega isikutele teiste inimestega võrdsed võimalused, nende aktiivne osalus ühiskonnaelus ja iseseisev toimetulek. See tähendab, et SHS § 26 lg 1 punktis 1

⁴ RKPJKo 12.06.2002, nr [3-4-1-6-02](#), p 10.

⁵ RKPJKo 27.12.2011, nr [3-4-1-23-11](#), p 56.

⁶ Rahvusvahelise õiguse aktid panevad kohustused lepinguosalisele riigile, mis aga ei tähenda, et rahvusvahelise õiguse aktis toodud kohustused on alati keskvoimu kanda. Seda, kuidas konkreetse kohustuse täitmine on siseriiklikult jaotatud keskvoimu ja kohaliku voimu vahel, tuleb kindlaks teha siseriikliku õiguse alusel.

⁷ ÜRO Lapse Õiguste Komitee puuetega laste õigusi puudutav üldkommentaar nr 9 (2006), p 12. Kättesaadav: [http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/CRC.C.GC.9.En](http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/CRC.C.GC.9.En).

sisalduva kohustuse täidetuks lugemisel tuleb hinnata vaid seda, kas tulemus on saavutatud (puudest tingitud takistuse kõrvaldamiseks või vähendamiseks osutatav teenus on inimesele kättesaadav). Näiteks olukorras, kus ühes omavalitsuses ei paku eraõiguslikud isikud viipekeele tõlketeenust, tuleb tolle kohalikul omavalitsusel astuda siis, kui tema elanike seas on seda teenust oma puude tõttu vajavaid inimesi, samme, et teenust osutataks (nt palgata viipekeele tõlk, töötada välja mõni tehniline lahendus).

Tulenevalt SHS § 26 lõikest 2 koostoimes SHS § 3 lg 1 punktidega 2 ja 3 peab valla- või linnavalitsus aga siis, kui puudega inimese abivajadus SHS § 26 lg 1 p 1 eesmärgi saavutamiseks valitud meetme abil ei ole osaliselt või täielikult rahuldatud, korraldama abi vajava puudega isiku toimetuleku. Seega kui nt ainuüksi viipekeele tõlketeenuse võimaluse loomisest ei piisa ühe konkreetse puudega isiku abivajaduse rahuldamiseks, sest too inimene ise või tema pere ei suuda erinevalt teistest sama teenust vajavate inimestega selle teenuse eest ise tasuta (teenus pole rahaliselt kättesaadav), peab valla- või linnavalitsus võtma kasutusele täiendavad meetmed (nt kooskõlas SHS § 45 lõikega 1 tasub osaliselt või täielikult viipekeele tõlgi teenuste eest).

13. SHS § 26 lg 1 p 1 ei täpsusta, millises vanuses inimesele tuleb puudest tingitud takistuste vähendamiseks või kõrvaldamiseks tõlketeenust võimaldada. Ka ei näe ükski teine sotsiaalhoolekande seaduse säte, sh laste hoolekannet puudutav SHS § 24, last puudutavas osas ette erisusi. Seega kohaldub SHS § 26 lg 1 p 1 ka puudega laste osas ning valla- või linnavalitsus peab oma kohustuse täitmisel pidama silmas puudega laste vajadusi ning tagama neile eakohase abi olemasolu.

14. Järgnevalt hindan eespool toodust lähtuvalt kõigepealt Tallinna Linnavalitsuse tegevust kuulmispuudega alaealistele tõlketeenuse võimaldamisel (p-d 15–24). Seejärel kujundan seisukoha, kas Tallinn on järginud põhiõiguste ja –vabaduste tagamise põhimõtet tõlketeenuse rahastamise tingimuste seadmisel (p-d 25 ja 26).

Tallinna Linnavalitsuse tegevus kuulmispuudega alaealistele tõlketeenuse võimaldamisel

15. Tallinna Linnavalitsus pakub suhtlemisel viipekeele tõlki vajavatele keskmise, raske või sügava kuulmispuudega täisealistele eesti ja vene viipekeele tõlketeenust teatud ulatuses oma kulul, kui neile tingimustele vastava inimese elukohana on rahvastikuregistrisse kantud Tallinn. Samadele tingimustele vastavatele alaealistele Tallinna Linnavalitsus viipekeele tõlketeenust kättesaadavaks pole aga teinud. Seega on Tallinn kohelnud viipekeele tõlketeenuste kulude enda kanda võtmisel täisealisi puudega inimesi soodsamalt kui alaealisi.

16. Viipekeele tõlketeenust vajavaid täisealisi ja alaealisi erinevalt koheldes on Tallinn vanuse alusel riivanud kuulmispuudega alaealiste võrdsuspõhiõigust. Inimeste erinev kohtlemine pole alati keelatud. See tähendab, et ka erinevat kohtlemist vanuse tõttu ei saa igal juhul lugeda diskrimineerimiseks. Riive põhiseaduspärasuse tagamiseks peavad sellel olema lubatavad eesmärgid ja riive peab nende eesmärkide suhtes olema proportsionaalne. Isiku tahtest sõltumatutel tunnustel põhineva riive (nt rass, vanus, puue, geneetilised omadused, ka emakeel) õigustuseks peavad aga üldjuhul olema tavapärasest kaalukamad põhjendused.⁸

17. Kuigi Teie hinnangul võivad kuulmispuudega lapsed vajada viipekeele tõlketeenust täiskasvanutega samalaadsetes situatsioonides, olete tõlketeenuse sihtgrupi piiritlenud üksnes

⁸ RKÜKo 07.06.2011, [3-4-1-12-10](#), p-d 32, 33, 36. Vanuse kui erinevat kohtlemist keelava asjaolu olulisust näitab see, et Euroopa Liit on vanuse alusel diskrimineerimise keeldu tunnustanud liidu õiguse üldpõhimõttena (vt Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 21 lõiget 1, milles sisaldub otsene vanuse alusel diskrimineerimise keeld; vt ka Euroopa Kohtu 22.11.2005 otsust asjas nr C-144/04 W. Mangold vs R. Helm, p 75).

täisealistega. Seda põhjusel, et Teil ei ole enamaks raha. Kuna alaealiste toimetulek sõltub nende seadusjärgsetest ülalpidajatest, leidsite, et laste täiskasvanutest erineva kohtlemise tagajärjed pole võrreldes raha kokkuhoiu eesmärgiga eaproportsionaalsed. Seda enam, et kui laps vajab viipekeele tõlketeenust lapsevanema/eestkostja teadmata, olete nõus juhtumipõhiselt osutama lapsele viipekeele tõlketeenuse eest tasumisel abi.

18. Raha kokkuhoiu eesmärgil võib võrdsuspõhiõigust riivata.⁹ Leian aga, et avaldusaluses asjas pole sel eesmärgil võrdsuspõhiõigust riivatud proportsionaalselt. Selgitan järgnevalt, miks.

19. SHS § 3 lg 1 p 2 järgi on üheks hoolekande põhimõtteks isiku vastutus enda ja oma perekonnaliikmete toimetuleku eest. Kui inimene ei suuda enda ja oma pereliikmete toimetulekut kindlustada, lasub nähtuvalt SHS § 3 lg 1 punktist 3 avalikul võimul abi andmise kohustus. Et inimene ja tema pere tuleksid omadega paremini toime, võib avalik võim isiku ja tema perekonna toimetulekut ka soodustada (SHS § 3 lg 1 p 4).

20. Olete vähendanud või kõrvaldanud kõikidel korralduses silmas peetud inimestel esinevaid kuulmispuudest tingitud takistusi sel teel, et olete viipekeele tõlketeenuse kulud võtnud teatud ulatuses enda kanda. Seda olenemata asjaolust, kas teenust vajaval inimesel endal või tema perel on teenuse eest tasumiseks raha. Teisisõnu olete täiskasvanu ja tema pere vabastanud teatud osas viipekeele tõlketeenuse kulude kandmisest ning soodustanud teenuse vajajat ja tema pere SHS § 3 lg 1 p 4 mõttes. Kui Te sellist soodustust poleks ette näinud, tulnuks need kulud vastavalt SHS § 3 lg 1 punktile 2 kanda siis, kui teenuse vajajal on teenuse eest tasumiseks raha, temal endal (nt töötasu ja teiste sotsiaaltoetuste arvel). Olukorras, kus teenuse vajajal endal piisavalt raha teenuse kasutamiseks pole, pidanuks need kulud tasuma SHS § 3 lg 1 p 2 järgi tema pere liikmed perekonnaseadusega kehtestatud ülalpidamiskohustuse ulatuses. Alles siis, kui ka perel poleks raha teenuse eest tasumiseks, tulnuks vastavalt SHS § 3 lg 1 punktile 3 ja SHS § 26 lõikele 2 tõlketeenust vajavale inimesele abi anda avalikul võimul.

21. Seevastu lapsi ja tema perekonda Te niiviisi ei soodusta. Annate abi vaid siis, kui lapsel endal ja ta perel pole tõlketeenuse eest tasumiseks raha või kui laps vajab tõlketeenust vanema/eestkostja/tegeliku hooldaja teadmata. Seepärast tuleb lapsel ja tema perel võtta viipekeele tõlketeenuse kulud täies ulatuses enda kanda ja katta lapse enda (nt toitjakaotuspension) ja tema pere vara arvel.

22. Laste ja nende perede soodustustest täielikult ilmajätmist olete põhjendanud raha puudumisega. Muud sisulist põhjust, miks lapsed ja nende pered taolist soodustust vanusest tingitud põhjustest tulenevalt kasvõi osaliselt ei vaja, Te välja pole toonud. Vastupidi, olete asunud seisukohale, et soodustusi tuleks anda ka vähemalt 16-aastastele ning neile, kes vajavad viipekeele tõlketeenust vanemate teadmata. Ka ei nähtu Teie selgitustest kaalukaid põhjusi, miks tuleks soodustuse andmisel eelistada just täiskasvanuid ja nende perekondi.

23. Tallinnas pole minu teada eraldi korraldatud vaid laste vajadustele vastavat tõlketeenust. Mulle teadaolevalt pole Eestis uuritud kuulmispuudega laste teenusvajadust, sh pole küsitud laste endi käest, millist tõlketeenust ja millisel kujul nad kui suures mahus vajaksid. Ka ei tea ma, et Tallinn oleks korraldanud uuringuid, mille põhjal saaks väita, et Tallinnas on viipekeele tõlketeenus lastele ja nende peredele kättesaadavam, kui see on täiskasvanutele.

Tõsi, loetelus olevate tõlkesituatsioonide puhul võib eeldada, et osaliselt katab lapse tõlkevajaduse vanem ise. Kui aga täielikult lähtuda sellisest eeldusest, siis tõusetub küsimus,

⁹ Vt RKPJKo 27.12.2011 nr [3-4-1-23-11](#), p 60.

kuidas katab kuulmispuudega lapse tõlkevajaduse kuulmispuudega vanem/eestkostja/tegelik hooldaja. Teiseks tõusetub küsimus, kuidas on nt haldusmenetluses lapse tahte väljaselgitamiseks toimuval lapse arvamuse ärakuulamisel vanema/eestkostja/tegeliku hooldaja vahendusel toimuva tõlke puhul tagatud, et vanem/eestkostja/tegelik hooldaja ei esita oma arvamust lapse arvamuse pähe või tõlgib lapsele öeldut korrektselt. Nimelt on mitteprofessionaalse viipekeele tõlgi asjaajamisse kaasamisel oht, et ta ülehindab oma oskust ja tõlgib valesti või ebatäpselt. Nii võib juhtuda, et tõlke ebakompetentsus ei pruugi lapsele ega teisele inimesele ka tagantjärele mitte kunagi teatavaks saada. Samuti tuleb arvesse võtta, et eesti viipekeelel puudub standard ja õigusviipevara,¹⁰ mistõttu tõlke õigsus sõltub paljuski sellest, kuidas kurti tõlkiv inimene mõistab menetluses kasutatavat sõnavara ja suudab õigusmõisteid õigesti lahti seletada. Kolmandaks tuleb arvestada, et on situatsioon, kus laps võib subjektiivselt eelistada viipekeele tõlgi vahendusel suhelda vanemate/eestkostja/tegeliku hooldaja juuresolekuta ja eelnevalt kellelegi detailideni lahti seletamata, miks ta viipekeele tõlketeenust vajab.

Seega miski ei viita, et viipekeele tõlketeenuse korraldamisel SHS § 26 lg 1 p 1 mõttes oleks Tallinn tegutsenud laste parimates huvides, osutanud kuulmispuudega lastele eakohast ja sobivat abi.

Kurtide arv Eestis on hinnanguliselt 1400–2000. Arvestades, et puuetega laste hulgas on kuulmispuudega lapsi ca 4%,¹¹ ja sugugi mitte kõik kuulmispuudega lapsed ei vaja viipekeele tõlketeenust, võib arvata, et viipekeele tõlketeenust vajavate kuulmispuudega laste hulk Tallinnas pole suur (nt Tallinna Heleni Koolis õppis kuulmispuudega õpilaste klassis ca 30 last). Lisaks ei pruugi lapsed tegelikkuses vajada viipekeele tõlketeenust täiskasvanutega samas mahus, mistõttu võiks Tallinnale langev kulu jääda laste puhul võrreldes täiskasvanute osas enda kanda võetud kuluga väiksemaks. Kokkuvõttes võib seetõttu asuda seisukohale, et tõenäoliselt ei kujutaks lastele viipekeele tõlketeenuse võimaldamine Tallinnale olulist kulu.

24. Eelnevast tulenevalt olen seisukohal, et piirates tõlketeenuse sihtgruppi üksnes täisealiste kuulmispuudega isikutega, riivab viipekeele tõlketeenuse korraldamine Tallinnas ebaproportsionaalselt kuulmispuudega alaealiste võrdsuspõhiõigust.

Tõlketeenuse rahastamise tingimused

25. Teie vastusest selgus, et isikliku asjaajamise situatsioonide loetelu olete välja töötanud Eesti Kurtide Liidu, Tallinna ja Harjumaa Kurtide Ühenduse ning teenuse osutajate koostöö tulemusena. Kuna a) Tallinna pakutava soodustuse näol on tegu universaalse toetusega, b) loetelu väljatöötamise on olnud kaasatud kuulmispuudega inimesi esindavad organisatsioonid ning c) sõltuvalt viipekeele tõlketeenuse vajadusest võib inimene SHS § 26 lg 2 alusel saada Tallinnalt abi ka vajaduspõhiselt, ei leia ma, et isikliku asjaajamise situatsioonide loetelu väljatöötamisel oleks Tallinn loetelu kui sellise kehtestamisega läinud vastuollu põhiõiguste ja –vabaduste tagamise põhimõttega. Küll aga kahtlen, kas kõnealuse loetelu kehtestamisel on arvestatud kuulmispuudega laste vajadustega. Nimelt kuigi loetelu töötati välja koostöös huvigruppidega, ei nähtu kuskilt, et loetelu väljatöötamise oleks kaasatud viipekeele tõlketeenust vajavaid lapsi. Ometi näevad ÜRO lapse õiguste konventsiooni

¹⁰ Vt nt eesti viipekeele sõnastikku <http://www.spreadthesign.com/ee/> (kättesaadav 29.08.2012).

¹¹ J. Bruns, A. Poolakese, GfK Custom Research Baltic. Puudega lastega perede toimetuleku ja vajaduste uuring 2009. Kvantitatiivuuringu aruanne. Sotsiaalministeerium, september–detsember 2009, lk 30. Kättesaadav: http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/kogumik/PLU2009_loppraport.pdf.

artiklid 3, 12 ja 23 ette, et puudega lapsi puudutavate otsuste langetamisele, sh regulatsioonide väljatöötamisele ja rakendamisele, tuleb kaasata ka puudega lapsi.¹²

26. Mis puutub sellesse, et linnaelarvest tasutakse vaid viipekeele tõlketeenuse eest ning teenuse osutamise kaasnivate muud kulud hüvitab teenuse osutajale teenuse tarbija, siis ei ole ma tuvastanud, et Tallinn oleks käitunud vastuolus põhiõiguste ja –vabaduste põhimõttega. Seda põhjusel, et Tallinna pakutava soodustuse näol on tegu universaalse toetusega ning sõltuvalt viipekeeles tõlketeenuse vajadusest võib inimene SHS § 26 lg 2 ja SHS § 45 lg 1 alusel saada Tallinnalt abi ka vajaduspõhiselt.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

Ralf Järvamägi 6938427
Ralf.Jarvamagi@oiguskantsler.ee

¹² Vt ka ÜRO Lapse Õiguste Komitee puuetega laste õigusi puudutavat üldkommentaari nr 9 (2006), p 32. Lühendatud viide: <http://goo.gl/brcPOV>.